

Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta.

Lausunnon antaja: Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki pitää tärkeänä, että valtionavustusten myöntämisessä huomioidaan toiminnan vaikuttavuus, tarkoituksenmukaisuus sekä julkisten varojen vastuullinen käyttö. On oleellista, että tulevien avustusten myöntämistä tarkastellaan kokonaisuutena ja että avustustoimintaa kehitetään vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön tarpeita. Rahoituksen vähentyessä on erityisen tärkeää, että tulevat linjaukset avustusten myöntämiseen tehdään perustellen ja yhdenvertaisesti.

Kansalaisyhteiskuntamme tarvitsee jatkossakin järjestöjä. Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki katsoo, että avustusharkinnassa tulee tunnistaa yhdenvertaisesti sekä suoraa kohtaavaa työtä tekevien järjestöjen että hyvinvointia välillisesti edistävien verkosto-, kehittämis-, asiantuntija- ja tukijärjestöjen merkitys STEAn strategian painopisteiden edistämisessä.

Vaikutukset kohtaavaan työhön ja ihmisten tuen saamiseen

Muistiolounnoksessa korostetaan konkreettista ja kohtaavaa asiakastyötä yhtenä suurena myöntämiskriteerinä. Perusteluissa tulisi selkeämmin tunnistaa, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään myös neuvonnan, ohjauksen, vapaaehtoistoiminnan- ja vertaistuen koordinoinnin, vaikuttamistyön, asiantuntijatyön sekä järjestöjen tukipalveluiden kautta. Näiden toimintamuotojen vaikutukset näkyvät välillisesti muiden toimijoiden kautta, mutta ne ovat usein keskeinen edellytys ihmisten tarvitseman tuen toteutumiselle. Myös nämä toimintamuodot ovat merkittäviä hyvinvoinnin ja terveyden edistäjiä, ja ne tukevat ihmisten oikea-aikaista tuen saamista.

Järjestöt tavoittavat monia ihmisiä, joita julkiset palvelut eivät tavoita tai joiden tarpeisiin julkiset palvelut eivät yksin pysty vastaamaan. Siksi avustusten myöntämisessä on tärkeää tunnistaa yhdenvertaisesti erilaisten toimintamuotojen merkitys eri kohderyhmille ja niiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Alueellisesti ja paikallisesti toimivien järjestöjen toiminta on turvattava

Muistiolounnoksessa huomioidaan erikokoisten järjestöjen erilaiset toimintaedellytykset. Sosiaali- ja terveysalan järjestökentän vahvuus perustuu sen monimuotoisuuteen, jossa valtakunnallisten toimijoiden rinnalla toimii suuri määrä paikallisia ja alueellisia yhdistyksiä. Asetuksen soveltamisessa tulee varmistaa, etteivät toiminnan laajuus, osallistujamäärät tai hallinnolliset vaatimukset muodostu käytännössä pienten järjestöjen kannalta haastavaksi arviointiperusteeksi. Toiminnan vaikuttavuutta tulee arvioida suhteessa järjestön kokoon, kohderyhmään ja käytettävissä oleviin resursseihin.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry pitää Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunnan tavoin tärkeänä, että avustuskriteereitä sovellettaessa huomioidaan alueellinen yhdenvertaisuus. Harvaan asutuilla alueilla, pienissä kunnissa ja pitkien välimatkojen maakunnissa järjestöjen toimintaedellytykset poikkeavat olennaisesti kasvukeskuksista. Toiminnan merkitystä ei tule arvioida yksinomaan osallistujamäärien tai toiminnan volyymin perusteella, vaan suhteessa kohderyhmään, alueellisiin tarpeisiin ja saavutettavuuteen.

Muistiolounnoksen asetuksen soveltamisessa tulee tunnistaa erilaisten tukijärjestöjen merkitys. Monet järjestöt eivät itse toteuta suoraa asiakastyötä, vaan mahdollistavat muiden järjestöjen kohtaavan työn tarjoamalla niille tukea, koulutusta, neuvontaa, koordinoitua, yhteisiä toimintamalleja, viestintää, digitaalisia palveluja ja edunvalvontaa. Ilman tätä taustalla tehtävää työtä useiden paikallisten

yhdistysten mahdollisuudet toteuttaa kohtaavaa asiakastyötä heikkenevät merkittävästi. Avustuskriteerien arvioinnissa tulee siis huomioida myös järjestöjen välillinen vaikutus ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen.

Toimintaympäristön muutokset

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki pitää tärkeänä, että toimintaympäristön muutosten tunnistamista arvioidaan suhteessa järjestön kokoon ja toimintaympäristöön. Paikallisilla ja alueellisilla järjestöillä on usein erittäin vahva käytännön ymmärrys toimintaympäristön muutoksista, vaikka niillä ei olisi mahdollisuutta tuottaa laajoja selvityksiä tai analyysiraportteja. Arvioinnissa tulee huomioida myös paikallinen kokemustieto ja järjestöjen suora kosketus ihmisten arkeen.

Päällekkäisyyksien arvioinnissa tarvitaan tarkkuutta

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki kannattaa tavoitetta välttää tarpeetonta päällekkäisyyttä avustettavassa toiminnassa. Päällekkäisyyksiä arviotaessa tulee huomioida paikalliset tarpeet, kohderyhmien erityispiirteet ja järjestöjen erityisosaamiset. Järjestöillä voi olla toisistaan poikkeavia toimintatapoja, asiantuntemusta ja kohderyhmiä, vaikka niiden toiminta näyttää yleisellä tasolla samankaltaisena. On siis tärkeää tunnistaa, että samankaltainen toiminta voi olla perusteltua ja tarpeellista eri alueilla. Paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen toiminta muodostavat usein toisiaan täydentävän kokonaisuuden eikä niiden samanaikainen olemassaolo lähtökohtaisesti merkitse haitallista päällekkäisyyttä. Pelkkä toiminnan sisällöllinen samankaltaisuus ei saisi olla perusteena avustuksen leikkaamiselle. Arvioinnissa tulee tarkastella toiminnan tosiasiallista tarvetta, saavutettavuutta ja kohderyhmän saamaa lisäarvoa toiminnasta.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki suhtautuu varauksella siihen, että järjestöjen yhdistymissuunnitelmat voivat vaikuttaa myönteisesti avustusharkintaan. Kansalaisyhteiskunnan vahvuus perustuu järjestöjen monimuotoisuuteen, eikä toiminnan tehostaminen saa johtaa siihen, että järjestöjen yhdistyminen muodostuu tosiasialliseksi rahoituksen saamisen edellytykseksi.

Kokonaisharkinnan läpinäkyvyys

Asetusluonnoksen mukaan avustuksen myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan. On erityisen tärkeää, että harkintaperusteet ovat mahdollisimman avoimia, ennakoitavia ja yhdenmukaisia. Järjestöjen näkökulmasta on oleellista, että järjestöt voivat ennakoida, millä perusteilla niiden toimintaa arvioidaan ja millä perusteella niille myönnetään rahoitusta. Avoimuus vahvistaa luottamusta avustusjärjestelmää kohtaan, tukee järjestöjen mahdollisuuksia suunnitella toimintaansa pitkäjänteisesti sekä lisäksi se varmistaa järjestöjen yhdenvertaisen kohtelun.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki pitää tärkeänä, että asetuksen toimeenpanossa tunnistetaan yhdenvertaisesti järjestöjen erilaiset toimintamuodot ja niiden merkitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Kohtaavan työn lisäksi myös neuvonta, ohjaus, asiantuntija- ja kehittämistyö, vaikuttamistoiminta sekä vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen koordinointi ja niiden mahdollistaminen tuottavat merkittäviä vaikutuksia suoraan ihmisille mutta myös koko yhteiskuntaamme.

Avustuskriteerien soveltamisen tulee olla läpinäkyvää, ennakoitavaa ja tasapuolista, jotta eri kokoisia, eri kohderyhmiä palvelevia ja erilaisia toimintamuotoja toteuttavia järjestöjä kohdellaan yhdenvertaisesti. Näin voidaan varmistaa, että valtionavustukset tukevat monimuotoista kansalaisyhteiskuntaa ja edistävät ihmisten hyvinvointia ja terveyttä yhdenvertaisesti koko Suomessa.